

společníci mlčky nepokračují; 6. výpovědi danou společníkem, byla-li společnost zřízena na neurčitou dobu. Stejně důvody má § 98 slov. obch. zák. až na to, že jako další důvod zániku uvádí rozhodnutí soudu.

Společnosti komanditní (čl. 150 až 172 obch. zák., §§ 125—146 slov. obch. zák.) jsou takové společnosti, kde se zúčastní obchodní živnosti vedené pod společnou firmou jeden nebo více společníků jen majetkovými vklady (t. zv. komanditisté), kdežto u jednoho nebo více společníků není účast omezena tímto způsobem (t. zv. komplementáři). Společnost komanditní jest považována za zvláštní druh společnosti veřejné, což jest dotvrzeno předpisem čl. 150 a § 125, kde se výslovně praví, že společnost komanditní jest považovati zároveň za veřejnou, je-li více osobně ručících společností, vzhledem k těmto společníkům. O vzniku společnosti komanditní platí totéž, co o vzniku společnosti veřejné. Právní poměry společníků jsou upraveny v prvé řadě společenskou smlouvou. Za závazky společnosti ručí komanditisté jen do výše svých vkladů, ručení komplementářů jest neomezené. Správa a vedení společnosti přísluší komplementářům. Komanditistům jen mimořádně, je-li to určeno společenskou smlouvou. Komanditisté mají oprávnění kontrolní: mohou žádati opis roční bilance a zkoumati její správnost nahlednutím do knih a spisů společnosti. O zániku společnosti platí v zásadě totéž, co o společnosti veřejné. Předpisy obchodního zákoníku a slovenského obchodního zákona jsou celkem shodné.

Závěr. Ku společnostem obchodním se nepočítá t. zv. společnost tichá (čl. 250 až 265 obch. zák., subsidiárně též §§ 1175 až 1215 o. z. o.) Slovenský obchodní zákon předpisů o společnosti tiché nemá. Společností tichou jest účast na provozu cizí obchodní živnosti majetkovým vkladem s podílem na zisku a ztrátě. — Společnost t. zv. případná (čl. 266—270 obch. zák., § 62 slov. obch. zák., subsidiárně předpisy občanského zákoníku) je sdružení k jednomu nebo několika jednotlivým obchodům na společný účet.

Literatura.

Dominik-Kizlink: „Obchodní zákoník“, Praha 1927; Fundárek: „Stanovy účastinnej spoločnosti podľa práva slovenského“, Bratislava 1934; Hermann-Otavský: „Všeobecný zákoník obchodní“, Praha 1929; Hoetzel: „Československé správní právo“, Praha 1934; Kizlink: „Bilanční právo akciových společností“, Brno 1929;

Lehmann: „Das Recht der Aktiengesellschaften“, I., II., Berlín 1898; Mayrhofer: „Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst“, V., Wien 1901; Patsch-Nesý-Kozáková: „Společnost s omezeným ručením“, Praha 1934; Pošváb: „Akciová společnost“, Praha 1933; týž: „Správa akciové společnosti“, Právník, roč. LXXII., seš. 18. a 19.; Randa: „Das österreichische Handelsrecht“, I., II., Wien 1911; Staub-Pisko: „Kommentar zum allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuch“, Ausgabe für Österreich, Wien 1908; Tezner: „Österreichisches Vereins- und Versammlungsrecht“, I., Wien 1913; Wenig: „Příručka obchodního práva platného v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, I., II., Brno; týž: O právní povaze obchodních společností, Sborník věd právních a státních r. XXIII.; Weyr: „Soustava československého práva státního“, Praha 1924.

Jaroslav Pošváb.

Spory mezinárodní.

I. O mezinárodním právu procesním všeobecně. — II. Smírčí řízení mezinárodní. Literatura. — III. Mezinárodní arbitráž. A. Pojem. B. Historický vývoj do světové války. C. Vývoj od světové války. D. Formální stránka rozhodčího řízení. E. Provedení rozhodčího nálezu. Literatura. — IV. Mezinárodní soudnictví. Literatura. — V. Odzbrojení. A. O odzbrojení povšechně. B. Washingtonská, Londýnská úmluva o námořním odzbrojení. C. Odzbrojení a 1. mírová konference pařížská, 2. Společnost národů, 3. odzbrojovací konference ženevská. Literatura.

I. O mezinárodním právu procesním všeobecně. V mezinárodním právu pozitivním pojem mezinárodního procesu je širší, nežli v právu vnitrostátním. Jde o svěráznou souvislost a podmíněnost v dynamickém uplatňování právních předpisů, které je i ve funkčním vztahu ke skutkovým okolnostem. Typickým pro mezinárodní procesní právo je to, že nejde vždy o „uložení právní povinnosti“ státům a speciálním orgánům likvidovati konkrétní mezistátní spory. Mezinárodní právní řád stanoví, komu přísluší procesní funkce, ale nestanoví, že vždy jde o plnění normativního předpisu. Zvláště, pokud jde o takové instituce, jako jsou dobré služby nebo zprostředkování (mediace), státy mohou vykonávati pokusy o smír mezi stranami ve sporu, ale nejsou vázány mezinárodní normou v tom smyslu, že by musely za všech okolností učiniti tyto pokusy. Nebudou-li však plniti těchto funkcí pro pokojnou likvidaci mezinárodních sporů, neporušují tím žádných právních norem. Jde v mezinárodním právu o uznání určité libovůle pro adresáty některých mezinárodních procesních předpisů a tím je vytvořen i

jasný rozlišující znak mezi orgány zprostředkujícími a mezinárodními orgány soudními (rozhodčími soudy, Stálým dvorem mezinárodní spravedlnosti), které jsou povinny projednávat předložené spory a vydati nález.

Druhým typickým znakem mezinárodního procesního práva je, že existují orgány, jejichž procesní příslušnost je právně upravena, ale z jejichž rozhodnutí subjektivní práva a povinnosti pro strany neplynou. Strany mohou se podrobiti pokynům těchto orgánů (stálých smírčích komisí neb vyšetřovacích komisí, pokud jde o zjištění skutkových okolností), ale nejsou k tomu právně vázány. Zamítnutí usnesení takového orgánu nebude mít v žádném případě pro strany negativních účinků ve smyslu právním.

Tak podle platného procesního mezinárodního práva mezistátní spory mohou vůbec zůstat bez pokojné likvidace: a) proto, že příslušné orgány (státy) nevykonávají jim náležejících procesních funkcí, b) proto, že strany se nepodrobují doporučením nebo pokynům smírčích a vyšetřovacích orgánů. Vzhledem k tomu jsou docela pochopitelné novější tendence směřující k tomu, aby byla vytvořena určitá souvislost procesních instancí i aby byla docílena aspoň v poslední instanci definitivní likvidace mezistátních sporů.

Starší druhy procesního řízení mezinárodního: dobré služby, zprostředkování a rozhodčí řízení. Delší dobu (až do prvního pokusu kodifikace mezinárodního procesního práva na I. Haagské mír. konferenci v r. 1899) v mezinárodním právu existovaly jenom dva druhy procesních řízení: a) dobré služby nebo zprostředkování a b) rozhodčí řízení (arbitráž).

Ad a) Ještě v XVIII. stol. věda mezinárodního práva přesně rozlišovala mezi dobrými službami a mediací (zprostředkováním). Šlo o obecnou autorisaci (delegaci) mezinárodního řádu členům mezinárodního společenství vykonávat smírčí funkce v mezinárodních sporech. Toto vystoupení států nezúčastněných v konfliktu, mohlo se realizovat v důsledku jejich vlastní iniciativy, mohlo však být podmíněno žádostí strany nebo stran ve sporu. V souvislosti s tím byl formulován i právní rozdíl mezi zprostředkováním a dobrými službami. V notě, odevzdané ruskou vládou francouzskému vyslanci v r. 1742 jasně

bylo prohlášeno: „il y a bien la différence entre les bons offices et la médiation“. Dobré služby byly pokus vykonati smírčí funkce podle individuálního rozhodnutí státu na sporu nezúčastněného. Takový podnět může mít povahu obecného neurčitého přání, může mít charakter i konkrétního návrhu pro likvidaci mezistátního sporu. Toto vystoupení nikdy však nemá autoritativní povahy. Naproti tomu zprostředkování (mediace) je podmíněno projevem vůle jedné nebo obou stran ve sporu. Pokud jde však o jednostrannou žádost, může vždy zůstat bez právních účinků, jakmile druhá strana mediaci zamítne. Polsko mohlo žádati sousední státy (zvláště Švédsko) o zprostředkování v r. 1773 ve sporu s Pruskem, Ruskem a Rakouskem, mohlo konečně rozšířiti tuto žádost na všechny evropské křesťanské národy, ale vzhledem k zamítavému stanovisku tří mocností útočivších na Polsko, žádosti posledního zůstaly bez právních výsledků. Stejnou povahu mají dobré služby a zprostředkování i teď v platném právu a předpokladem pro smírčí činnost třetího státu je souhlas stran ve sporu. Na rozdíl však od doktriny a praxe XVIII. stol. v mezinárodních aktech XIX. stol. nečiní se rozdíl mezi dobrými službami a zprostředkováním (čl. 8 Pařížské mírové smlouvy z 30. III. 1856, 23. protokol Pařížského mírového kongresu z 19. IV. 1856; I. Haagské konvence z 29. VII. 1899 a 18. X. 1907, čl. 2 a d.).

První Haagská konvence z r. 1899 a z r. 1907 kodifikovala obyčejové normy, upravující dobré služby nebo zprostředkování. Tato kodifikace neznamenalala žádné změny v platném právu. Smluvní strany musejí v případě konfliktu, než sáhnou k zbraním, obrátiti se „pokud to dovolí okolnosti“, na některou nebo některé přátelské mocnosti se žádostí o dobré služby nebo zprostředkování. Konvence uznává za „užitečné a žádoucí“, aby státy na konfliktu nezúčastněné nabízely samy z vlastní iniciativy své dobré služby, a to třeba již po vypuknutí války, při čemž takovéto jejich vystoupení nesmí být svářícími se stranami považováno za akt nepřátelský. Úkolem zprostředkování nebo dobrých služeb je podle Haagské konvence „uvezení v soulad protichůdných nároků a uklidnění citu zášti, pokud se zmocnil států, které se dostaly do konfliktu“. Konečně státy-zprostředkovatelé mohou vzít na sebe i úlohu analogickou úloze svědků

při souboji a mohou samostatně pracovati k smírnému vyřízení konfliktu, při čemž státy v konfliktu se nalézající zůstávají stranou a během 30 dnů očekávají výsledek vyjednávání, zprostředkovateli vedeného. Takové řízení může mít v zápětí nikoli smíření svářících se stran, nýbrž nebezpečné rozšíření konfliktu na zprostředkovatele. Je zcela pochopitelné, že zprostředkování tohoto druhu nikdy nebylo použito a tyto předpisy zůstávají jenom názorným příkladem toho, jaká nesmí býti likvidace mezistátních sporů. Haagská konvence zároveň zdůrazňuje, že dobré služby nebo zprostředkování platí jen jako rada a nemohou se považovati za závazné.

Normy kodifikované v Haagské konvenci (s výjimkou speciálního druhu zprostředkování států „svědků“) byly platnými obyčejovými normami a zůstávají i teď v platnosti souběžně s Paktem o S-i n., s Generálním Aktem z r. 1928 a četnými novějšími bilaterálními arbitrážními a smírčími smlouvami (Československo přistoupilo k I. Haagské konvenci dne 19. VI. 1922 č. 5/1930 Sb.).

Ad b) Při rozhodčím řízení jde o zřízení na základě kompromisu v rámci obecného mezinárodně-právního předpisu obyčejového speciálního mezinárodního orgánu, orgánu, který je kompetentní řešiti konkrétní mezistátní spor (nebo komplex sporů). Pro činnost rozhodčích soudů je směrodatný nikoli moment teleologický (politický), ale ryze právní: rozhoduje spory, rozhodčí soud aplikuje právo smluvní nebo obyčejové na konkrétní případ.

Tři nové druhy procesního řízení: c) vyšetřovací řízení, d) smírčí řízení, e) soudní řízení. Od konce XIX. stol. realizuje se další diferenciací procesních forem v mezinárodním právu. Zřizují se různé speciální orgány s úkolem vykonávati určité procesní funkce. Strany ve sporu mohou zřídití takový orgán ad hoc a mohou výslovně uznati jeho příslušnost pro konkrétní případ. Takovou povahu mají vyšetřovací komise podle I. Haagské konvence z 29. VII. 1899 a 18. X. 1907. Strany ve sporu však mohou předem v bilaterální smlouvě nebo ve smlouvě obecné převzítí závazek, že kompetentní pro likvidaci sporů bude stálá smírčí komise. Tato komise, stejně jako komise vyšetřovací, neaplikuje však norem konkrétních. Posléze signatárním protokolem z r. 1920 byl zřízen Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti, jako trvalý orgán, mající povahu skutečného soudu.

Ad c) Mezinárodnímu právu byla známa i před kodifikačními pracemi Haagských konferencí instituce smíšených komisí, které vykonávaly vyšetřovací a zároveň i rozhodčí funkce, ale v r. 1899 a 1907 byly určeny funkce těchto orgánů taxativně. Nové vyšetřovací komise mají jenom omezenou příslušnost: zjistiti sporné skutkové okolnosti a toto zjištění zůstává nezávazné pro státy v konfliktu. Konečně byl rozdíl i pokud šlo o složení starých smíšených komisí, jichž členy byli výhradně příslušníci svářících se stran, a složení nových vyšetřovacích komisí, ve kterých byl zastoupen i element neutrální, příslušník státu ve sporu nezúčastněného. I. Haagská konvence velmi opatrně určuje příslušnost vyšetřovacích komisí: „Smluvní mocnosti pokládají za užitečné a žádoucí, aby při mezinárodních sporech, jež se nedotýkají ani cti, ani podstatných zájmů a jež pocházejí z rozdílného hodnocení skutkových okolností, strany, které se nemohly dohodnouti diplomatickou cestou, dosadily mezinárodní vyšetřovací komisi, pověřenou úkolem usnadniti řešení těchto sporů vyjasněním skutkových okolností na základě nestranného a svědomitého prozkoumání.“ (V redakci z r. 1907.) Vyšetřovací komise omezuje se jen na zjištění skutkových okolností a ponechává stranám volnost dalšího postupu: strany mohou zřídití rozhodčí soud pro definitivní řešení sporu, mohou však sáhnouti i k násilným prostředkům (teď však volnost států v tomto směru je omezena Kelloggovým paktem z r. 1928 o zákazu individuálních válek). Instituce vyšetřovacích komisí zůstává institucí platného práva pro státy signatáře I. Haagské konvence. Prakticky nemají tyto komise dnes valného významu vzhledem k tomu, že v novém mezinárodním právu vyšetřovací orgány mohou býti a bývají jenom pomocným prostředkem v činnosti Rady S-i n. nebo jiných správních a soudních orgánů. V mezinárodní praxi činnost Pařížské vyšetřovací komise v r. 1905 v případě anglo-ruského konfliktu v souvislosti s aférou u Dogger-banku (1904) měla povahu rozhodčího řízení. Tato komise konečně nejenom zjistila faktické okolnosti, nýbrž stanovila i povinnost pro Rusko nahraditi škodu ve výši 1,625.000 franků. Analogickou povahu měla i zpráva ze dne 27. II. 1922 vyšetřovací komise ve sporu Německa s Nizozemskem o potopení nizozemské lodi Tubantia (16. III. 1916). V obou případech šlo o rozhodování sporů,

kterému se předem podrobily obě strany. Ve smyslu právním šlo o fiktivní použití formy vyšetřovací pro řízení rozhodčí.

Ad d) Nový pokus o kodifikaci procesního řízení byl učiněn v Paktu o S-i n. Šlo o uložení povinné kompetence stálému mezinárodnímu orgánu — Radě S-i n. a také o obligatorní řízení pro členské státy. Z toho vyplývá i možnost jednostranné iniciativy jedné strany ve sporu a na základě tohoto zakročení jednotlivého státu může Rada vyzvat i druhou stranu, aby se podrobila smírčímu řízení. Rada vykonává především funkce „smírčího“ orgánu. „Rada se přičiní, aby bezpečně dosáhla urovnání sporu“ (odst. 3., čl. 15, Paktu S-i n.). Je-li ukončena tato první „smírčí“ fáze procesního řízení před Radou a nebylo-li docíleno smíření svářících se stran, může být zahájeno i řízení druhého stupně, které vede za určitých podmínek k vyhlášení rozhodnutí, majícího určité právní účinky (srov. heslo „Společnost národů“).

Povahu speciálních smírčích orgánů však mohou mít i trvalé komise, které jsou zřízeny podle partikulárních bilaterálních smluv nebo podle Generálního Aktu z r. 1928.

Ad e) O právní povaze a příslušnosti Stálého dvoru mezin. spravedlnosti srov. níže.

Problém věcné příslušnosti smírčích a soudních mezinárodních orgánů. Spory „právní“ a „neprávní“ povahy. V platném mezinárodním právu uplatňuje se tendence rozlišovati formálně mezi mezistátními spory „právní“ a „neprávní“ (politické?) povahy a v souvislosti s tímto rozlišováním stanoviti i rozdíl ve věcné kompetenci procesních instancí. Tato myšlenka je právě zdůrazněna v čl. 13 Paktu o S-i n. nebo v čl. 36 stanov Stálého dvora. Avšak tento protiklad má význam jenom relativní vzhledem k tomu, že strany — podle Paktu S-i n. stejně jako podle Generálního Aktu z r. 1928 a podle četných arbitrážních a smírčích smluv — mohou volně rozhodovati o povaze sporů a o příslušnosti mezinárodních procesních instancí. Spory právní povahy mohou býti projednány takovým smírčím orgánem jako Rada S-i n. nebo stálými smírčími komisemi, spory neprávní povahy mohou býti předmětem řízení před rozhodčím soudem nebo Stálým dvorem, kdy strany uznávají, že Dvůr není vázán platným právem, ale má rozhodovati na základě ekvity. Jde jenom o relativní roz-

díl mezi spory „právní“ a „neprávní“ povahy a čl. 13 Paktu o S-i n. výslovně podtrhává, že kvalifikace sporů náleží sporným stranám samým („... vyskytne-li se spor [mezi členy Společnosti]... hodící se podle jejich mínění k rozsuzování rozhodčímu nebo soudem“).

Locarnská arbitrážní smlouva mezi Československem a Německem (ze dne 16. X. 1925, č. 215/1926 Sb.) výslovně prohlašuje, že všechny konflikty, „při nichž by strany byly ve sporu o nějakém právním nároku a které nemohly býti přátelsky rozřešeny obyčejnou cestou diplomatickou, budou předloženy k nálezu dvou rozhodčímú soudů nebo Stálému dvoru...“. Smírčí řízení může v těchto případech míti jenom subsidiární význam. Společnou dohodou smluvní strany před odevzdáním sporu soudní instanci mohou i „právní“ spory předložiti k „narovnání“ stálé smírčí komisi. Jsou však tím překonány obtíže vzhledem k tomu, že Locarnské arbitrážní smlouvy stejně jako i Generální Akt z r. 1928 operují s ryze subjektivní kvalifikací sporů? Je jasno, že jedinou instancí, která může dáti objektivní kvalifikaci a nestranou odpověď, může býti jen soudní orgán a že tento orgán bude vždy uplatňovati extensivní výklad pro pojem „právního“ sporu. Soudce nemůže formálně hájiti stanovisko, že v platném právu existují zásadní mezery, že platné právo není jednotnou soustavou, že normy platného práva jsou nejasné nebo neúplné, soudce může použití normy analogicky nebo odvolati se na mezinárodní judikaturu. V mezinárodní praxi jsou dobře známy i případy, kdy normy byly formulovány ad hoc (Washingtonská pravidla z r. 1872). Rozhoduje-li však soudní orgán při řešení prejudiciální otázky o tom, jakou povahu má konkrétní spor, a je-li odůvodněno odvolání se žalující strany na normy platného práva (jak je tomu právě v Locarnských smlouvách z r. 1925, v četných bilaterálních smlouvách a v Generálním aktu z r. 1928) — dává se tím odpověď nejenom na problém soudní příslušnosti, ale také na to, může-li míti ještě jaký právní význam smírčí řízení. V případě kladné odpovědi soud bude rozhodovati o sporu, v případě záporné odpovědi, kdy bude uznáno, že žaloba nemá povahy právního nároku, protože není k tomu normativní základny, nebude tím také podstata sporu vyčer-

pána? Z jakých právních důvodů druhá strana bude se podrobovat novému smírčímu řízení, přes to, že výslovně bylo uznáno, že její odpůrce nemá vůbec k tomu subjektivního práva? Ve skutečnosti Locarnské smlouvy a Generální Akt stojí na jedině správném stanovisku, že smírčí řízení zásadně má význam jenom předběžný a subsidiární a přes to, že připouští možnost i samostatného smírčího řízení, zbavují je právního obsahu a do dávají mu ráz bezobjektní. Je zcela pochopitelné, že ve smyslu empirického smírčího řízení nemělo a nemá valného významu.

II. Smírčí řízení mezinárodní. O smírčím řízení podle Paktu S-i n. viz podrobně heslo „Společnost národů“.

Paralelně se smírčími funkcemi Rady S-i n. analogické funkce teď vykonávají i smírčí komise zřízené podle bilaterálních smluv nebo podle Generálního Aktu z r. 1928. V jakém poměru jsou tyto nové smírčí komise k Radě S-i n.? Je správným názor švýcarských (Schindlera, Gorgé) a francouzských (de Saint-Seine) a jiných právníků, že nové smluvní normy derogují P-u S-i n.? Ve skutečnosti předpisy Paktu nemohou býti zrušeny žádnou dohodou členských států a čl. 15 Paktu platí i nadále v tom smyslu, že smírčí řízení před stálou komisí může býti vždy přerušeno, jakmile jedna ze stran se obrátí na Radu Společnosti. Otázka zůstává však velmi spornou vzhledem k tomu, že i Generální Akt z r. 1928 neobsahuje žádné zmínky o příslušnosti Rady. Při přistoupení k tomuto aktu některé státy výslovně formulovaly výhradu ve smyslu uznání kompetence Rady.

První otázka, kterou řeší bilaterální smlouvy a Generální Akt, je určení vztahu mezi smírčím řízením a řízením soudním. Podle Locarnské smlouvy z 16. X. 1925 a Generálního Aktu z r. 1928 je tento vztah upraven následujícím způsobem:

A. Pro spory právní povahy:

1. obyčejná cesta diplomatická;
2. fakultativní řízení smírčí;
3. obligatorní řízení soudní.

B. Pro spory neprávní povahy:

1. obyčejná cesta diplomatická;
 2. obligatorní řízení smírčí;
 3. smírčí řízení podle čl. 15 P. S-i n.;
- nebo podle Generálního Aktu řízení rozhodčí.

Analogický obsah s nepatrnými variacemi mají i četné arbitrážní smlouvy uzavřené Československem (Generální Akt Malé Dohody z r. 1929, smlouvy se Švédskem č. 176/1926 Sb., s Rakouskem č. 177/1926 Sb., se Španělskem č. 18/1930 Sb., s Estonskem č. 71/1930 Sb., s Norskem č. 101/1930 Sb., se Švýcarskem č. 104/1930 Sb., s Lucemburskem č. 142/1930 Sb., s Řeckem č. 157/1930 Sb., s Belgií č. 25/1931 Sb., s Litvou č. 65/1931 Sb., s Finskem č. 88/1931 Sb. a s jinými státy). V některých smlouvách však ještě výslovně se zdůrazňuje, že „spory o povahu rozepře“ budou vznášeny na Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti, při čemž ve smlouvě se Španělskem se připojuje „nedojde-li k jiné dohodě“ (čl. 23) a ve smlouvě s Nizozemskem „dohodou nebo žádostí“ (čl. 7 a 22).

Orgánem smírčího řízení podle Generálního aktu a smluv uzavřených Československem je stálá smírčí komise. Tato komise má se zřídit do 3 měsíců (nebo do 6 měsíců) poté, co vstoupí v platnost smlouva; skládá se pravidelně z 5 členů, při čemž smluvní strany jmenují každá po jednom členu ze svých příslušníků a mají určití společnou dohodou 3 ostatní členy, příslušníky třetích mocností, z nichž jeden je zvolen smluvními státy za předsedu smírčí komise. Nedohodnou-li se smluvní strany o jmenování členů komise, může býti požádán o toto jmenování prezident Spolkové rady švýcarské (smlouva s Německem, Švédskem, Rakouskem, Nizozemím) nebo Rada S-i n. (smlouva se Španělskem) nebo třetí mocnost (smlouva s Řeckem) nebo úřadující předseda Rady S-i n. (smlouva s Estonskem, Norskem, Lucemburskem, Belgií, Litvou, Finskem). Mandát členů platí na 3 roky, ale může býti obnoven. Konečně smluvní strany ponechávají si volnost do 14 dnů ode dne, kdy některá ze smluvních stran vznesla spor na smírčí komisi, nahraditi členu komise, svého příslušníka, osobou zvláště kvalifikovanou pro projednání konkrétního sporu. Po dobu prací smírčí komise každý z členů má nárok na náhradu, jejíž výše bude stanovena dohodou smluvních stran.

Žádost o zahájení řízení mají podati smluvní strany předsedovi komise podle společné dohody. Není-li docílena taková dohoda, podá žádost jedna nebo druhá strana. Žádost má obsahovati stručný výklad o předmětu sporu, výzvu ke komisi, aby učinila všechna opatření, která by mohla vésti k narovnání. Předseda komise

určí místo, kde se komise sejde (nedojde-li mezi stranami k jiné dohodě) a komise rozhodne v nejkratší lhůtě jaká prozatimní opatření mají být učiněna.

Každé ze stran je uložena povinnost podrobiti se prozatimním opatřením určeným komisí a vůbec nepodnikati ničeho, co by mohlo přiosčtiti nebo rozšířiti spor. Zároveň strany se zavazují, že usnadní smírčí komisi její práci, že jí dodají „v největší možné míře“ všechny dokumenty a potřebné zprávy stejně jako poskytnou možnost na svém území podle svého právního řádu předvolati a slyšeti svědky a znalce a prováděti nutná šetření. Strany budou míti při smírčí komisi své zástupce, kteří budou zastupovati zájmy svých států v komisi. Mimo to strany mohou přibrati poradce a znalce a mohou žádati za slyšení každé osoby, jejíž svědectví pokládají za nutné. Komise sama může si vyžádati ústní výklady od zástupců, poradců a znalců obou stran, jakož i svědků, kteří mají býti předvoláni se souhlasem svých vlád.

Zásadně se uznává, že pokud není zvláštních ustanovení opačných, upraví si smírčí komise sama způsob řízení. Tato autonomie procesního orgánu je však omezena zvláštními ustanoveními: a) řízení v každém případě musí býti kontradiktorní, b) pokud jednomyslně nerozhodne jinak, má se komise řídit předpisy titulu III. první Haagské konvence z 18. října 1907 (o vyšetřovacích komisích), c) pokud není opačného ustanovení, rozhoduje smírčí komise většinou hlasů, d) o pracích smírčí komise může býti veřejnost informována jen, když tak komise rozhodne, v souhlasu se stranami. Pokud komise vyjasnila sporné otázky na základě zpráv, dokumentů a ústních výkladů, má stranám navrhnouti úpravu, která by se jí zdála vhodnou a může jim stanoviti lhůtu, aby se k návrhu vyjádřily. Na konci svého řízení komise má učiniti zápis konstatující buď, že strany se dohodly a někdy i za jakých podmínek, nebo že nebylo docíleno kladných výsledků a strany nemohly býti usmířeny. Komise musí provésti řízení do 6 měsíců ode dne, kdy spor byl na ni vznesen (pokud snad se strany nedohodnou jinak). Pokud jde o náklady řízení, smlouvy poukazují, že budou nesený smluvními stranami stejným dílem.

Svéraz smírčího řízení, které nelikviduje ve smyslu normativním spor mezi stranami a tvoří jenom narovnání nebo kompromis nezávazný pro strany, vede

nutně k vytvoření instance, která není hierarchicky vyšší, avšak ve smyslu dynamickém a chronologickém znamená druhý stupeň mezinárodního procesu. Ve smlouvách uzavřených Československem (jako i ve všech jiných mezinárodních arbitrážních smlouvách) není v tomto směru jednotnosti. Ve smlouvě s Nizozemskem není pro tento případ žádného ustanovení. Smlouva se Švédskem (čl. 18) upravuje otázku ve stejném smyslu jako Locarnská smlouva s Německem (příslušnost Rady S-i n.), analogickou povahu mají řešení ve smlouvách s Estonskem, Litvou a Finskem (čl. 24). Naopak ve smlouvě se Španělskem (čl. 19 a 20), Norskem, Lucemburskem, Řeckem, Belgií a v Generálním Aktě Malé Dohody (čl. 24—34) uznává se kompetence rozhodčího soudu („... Jestliže do měsíce po skončení prací smírčí komise strany se nedohodly, bude otázka vznesena na rozhodčí soud“). Rozhodčí soud má stejné složení jako smírčí komise (má 5 členů, ze kterých 3 jsou příslušníky třetích mocností) a rozhoduje s definitivní platností. Avšak ve smlouvě se Švýcarskem (čl. 18 a 19) jde o alternativní úpravu problému: buď je kompetentním — i na žádost pouze jedné ze svářících se stran — rozhodčí soud nebo na základě společné dohody bude příslušným Stálý dvůr, který má rozhodovati ex aequo et bono. Konečně smlouva s Rakouskem (čl. 18) určí podle dohody stran příslušnost Stálého dvora, který má řešiti spor na základě ekvity. Se stanoviska právně-politického nejdokonalejší je soustava podle smlouvy Československa se Švýcarskem (č. 104/1930 Sb.).

Literatura.

Beaucourt: „Les commissions internationales d'enquête“, 1903; Bokanowski: „Les commissions internationales d'enquête“, 1908; Borel: „L'Acte général“, Recueil des Cours de l'Académie de Droit intern., vol. II, 1929, t. XXVII.; Brown: „La conciliation internationale“, 1925; Brierly: „The General Act of Geneva“, Brit. Year Book of Intern. Law, 1930; Castberg: „La compétence de la Société des Nations concernant le règlement des différends internationaux“, Revue de droit intern. et de législ. comparée, 1922; Decencière-Férandière: „Réflexions concernant le règlement des litiges internationaux“, Revue générale de droit intern. public., 1929; Diena: „Le traité de conciliation et de règlement judiciaire entre l'Italie et la Suisse“, Revue de droit intern. et de législ. comparée, 3°, t. VI.; Dotremont: „L'arbitrage international et le Conseil de la Société des Nations“, 1929; Efremoff: „Projet d'organisation mondiale

de la médiation et de la conciliation“ (présenté à l'Union des Associations pour la Société des Nations), 1924; týž: „La médiation et la conciliation internationale“, 1925; týž: „L'organisation de la médiation“, Revue de droit intern. et de législ. comparée, 1925; týž: „Le premier traité collectif européen de conciliation“, Revue générale de droit intern. public, 1926; týž: „La Conciliation internationale“, Recueil des Cours de l'Académie de droit intern., 1927, v. III, t. XVIII; týž: „La conciliation internationale à la conférence de Washington“, Revue de droit intern., 1929; týž: „Conciliation intern.“ Dictionnaire Diplomatique, v. I, 1933; Erich: „Les conventions d'enquête et de conciliation entre les Etats du Nord“, Revue de droit intern. (Sottile), 1924; týž: „La convention de conciliation et d'arbitrage entre l'Esthonie, la Finlande, la Lettonie et la Pologne“, Revue de droit intern. (Sottile), 1925; týž: „Les projets de convention élaborés par le Comité d'arbitrage et de sécurité“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1928; Fackiri: „Arbitration and Conciliation“, Brit. Year Book of Intern. Law, 1928; Gallus: „L'Acte général“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1930; Gorgé: „L'évolution de la Conciliation internationale“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1926—1927; Habicht: „Post-War treaties for the pacific settlement of international disputes“, 1931; Hostie: „Différends justiciables et non-justiciables“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1928; Hyde: „Commissions of Conciliation and the Locarno treaties“, Americ. Journal of Intern. Law, 1926; Hyde: „The place of Commissions of Inquiry and Conciliation“, Brit. Year Book of Intern. Law, 1929; Kučera: „O smírčím řízení“, Zahraniční Pol., 1929; týž: „Generální akt“, Zahr. Politika, 1930; La Barra: „La Médiation et la Conciliation Internationales“, Recueil des Cours de l'Académie de droit intern., vol. I, 1923 t. I; Makowsky: „Conciliation, arbitrage et règlement judiciaire d'après les traités récents de la Pologne“, Revue générale de droit intern. public, 1927; Mandelstam: „Les Commissions internationales d'enquête“, Revue générale de droit intern. public, 1905; týž: „La Conciliation internationale d'après le Pacte et la Jurisprudence du Conseil de la Société des Nations“, Recueil des Cours de l'Académie de droit intern., vol. IV, 1926, t. XIV; Politis: „L'avenir de la médiation“, Revue générale de droit intern. public, XVII; týž: „Les commissions internationales d'enquête“, Revue générale de droit intern. p., XIX; Rémond: „Les solutions pacifiques internationales“, 1927; Rostworowsky: „Rapport sur la procédure de la conciliation“, Revue générale de droit intern. public, 1931; Ruegger: „Le fonctionnement pratique des Commissions de conciliation“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1929; de Saint-Seine: „La conciliation internationale“, 1930; Schindler: „Les traités de conciliation et d'arbitrage conclus par la Suisse de 1921 à 1925“, 1925; Schücking: „Das völkerrechtliche Institut der Vermittlung“, 1923; de Visscher: „La procédure de conciliation devant la Société des Nations“, Revue de droit

intern. et de législ. comp., 1923; týž: „Le projet de convention de conciliation entre le Danemark, la Finlande, la Norvège et la Suède“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1924; týž: „Justice et médiation internationales“, Revue de droit intern. et de législ. comp., 1928; Vulcan: „La Conciliation dans le droit international actuel“, 1932; Williams: „The Pan-American and League of Nations treaties of Arbitration and Conciliation“, Brit. Year Book of Intern. Law, 1929; Zamfiresko „De la médiation“, 1921.

† M. A. Zimmermann.

III. Mezinárodní arbitráž.

A. Pojem. „Mezinárodní arbitráž má za předmět vyřizování rozepří mezi státy prostřednictvím soudců stranami vyvolaných a na podkladě šetření práva“. Taková jest definice arbitráže, podaná Haagskými mírovými konferencemi z let 1899 a 1907 v čl. 15 resp. 37 jejich úmluv o pokojném vyřizování mezinárodních sporů, z nichž druhá váže dnes také Československo (č. 5/1930 Sb.). Je to definice správná, dobře vystihující obsah a účel této nad jiné pozoruhodné mezinárodně-právní instituce, která ode dávna byla, dodnes jest a asi ještě velmi dlouho zůstane nejdůležitějším právním prostředkem mírového řešení mezinárodních rozepří.

Abychom především náležitě ujasnili pojem mezinárodní arbitráže, bude třeba vyzdvihnouti některé prvky této definice a vytknouti charakteristické znaky, podle nichž lze arbitráž rozpoznati od právních institucí příbuzných.

Arbitráž jest vyřizováním rozepří mezi státy prostřednictvím soudců. Jest tedy rozhodováním těchto sporů, jak to plyne ostatně také z jejího jména. Tento prvotní pojmový rys arbitráže je důležitý prakticky zejména po té stránce, že nám poskytuje dokonalé dělítko mezi arbitráží a řízením smírčím (o němž bylo pojednáno výše). Kriterium tu spočívá v tom, že mediant nebo smírčí komise svářícím se stranám pouze navrhuje způsob, jak by bylo možno spor dobře a spravedlivě vyřídit, naproti tomu arbiter (rozhodce) nebo rozhodčí komise ve sporu rozhodují, t. j. autoritativně prohlašují, co mezi stranami jest právem. První ostatně může býti velmi dobře úvodem nebo průpravou ke druhému. V poválečné, zejména poslední době rozmohly se značně kombinované smlouvy o řízení smírčím a rozhodčím (viz podrobný rozbor nových tendencí v tomto oboru u Struppa: „Eléments du droit international public“, II., str. 401 sl.), v nichž se čím